Till läsningen: Inskriften börjar med sk. Av 10 **i** återstår endast en liten del vid baslinjen. I andra runslingan äro runorna vändrunor. Överst synes i kanten möjligen spår av hst till en **u**-runa (11), vars bst i så fall utgöres av den första säkert iakttagbara staven. Efter denna runa följer 12 **r**. Med r. 15 och 17 har ristaren säkert avsett **n**, ehuru — med hänsyn till runornas karaktär av vändrunor — bistavarna äro felriktade (som till **a**). — Ljungström läser **astari : risi** samt **is : i**. — Djurklou har icke observerat runslingans begränsningslinje och sk framför 1 **s**, utan markerar fortsättning av slingan nedåt utefter den naturliga fördjupningen i vänstra ramlinjens förlängning. Sk är ej utsatt före och efter 13–15 **sin**. Han har markerat runslingans avslutning i en spets omedelbart efter 13–15 **sin**. 16–17 **in** saknas således hos Djurklou liksom hos Torin, vars läsning i övrigt stämmer med ovanstående.

Starri (*Stari*) är icke tidigare belagt i runinskrifter. Namnet är uteslutande känt från isländska källor. Det är ursprungligen en binamnsbildning, till härledningen sammanhängande med fisl. *stara* 'stirra' med sidoformen *starra* (Lind). Ett tillnamn *Stare*, härlett ur fågelnamnet, förekommer i svenska medeltida källor; se E. Hellquist, *Fornsvenska tillnamn* (i: *Xenia Lideniana*, 1912), s. 97.

Böne sn, gamla kyrkan.

Jämte runstenen vid Böne prästgård, Vg 173, omnämner P. E. Lindskog i *En korrt beskrifning om Skara stift* 5 (1816), s. 244, »en som är inmurad i Böne gamla kyrkas södra vägg». Liljegren ger den i *Runurkunder* (1833) nr 1407 men anger som enda källa ovannämnda arbete av Lindskog. C. J. Ljungström ifrågasätter, om den möjligen är identisk med stenen vid Böne prästgård, eftersom stenen i kyrkväggen »der på platsen numera icke är tillfinnandes». Av N. G. Djurklou efterfrågades den 1869 förgäves, och H. Jungner sökte den 1935 utan resultat.

173. Böne sn, prästgården.

Pl. 144.

Litteratur: B 958, L 1408, 1409, T 96 (avbildning 97 genom förväxling). Ransakningarna 1667–84 (tr. i VFT 4: 5–6, 1932, s. 112); J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 95; Nicolaus Åhlman, Beskrivning över Böne gäld, trol. efter 1754 (Stifts- o. Landsbibl., Skara, avskr. i ATA); C. G. G. Hilfeling, Resor 1791 (KB F m 57: 1, red. av P. Tham), s. 63; Hans H. Lindskog, Beskrivning $^{28}/_{3}$ 1799 (i: Liljegren, Saml. Msc. Runir nr 29, ATA); P. E. Lindskog. En korrt beskrifning om Skara stift 5 (1816), s. 244; C. J. Ljungström, Redvägs härad (1861), s. 33 f.; N. G. Djurklou, Antiqvitetsintendentens berättelse 1869, s. 231 f. (ATA); Fornminnesinventering 1932 (ATA); K. E. Sahlström i VFT 4: 9 (1935), s. 16; Handlingar 1935–37 (restaureringsrapport) i ATA.

Äldre avbildningar: Ulf Christofersson, bläckteckning 1687 (i KB F l 7 a, bl. 19), träsnitt (i Peringskiölds Monumenta samt B 958); Tham, bläckteckning (i Hilfeling a.a., s. 67); J. P. Carlmark, bläckteckning 1797 (i Diverse Antiqvariska Anteckningar af P. Tham, tillh. kapt. E. Malmberg, Ulriksdal); Hans H. Lindskog, bläckteckning (efter Jonas Lindskog, i Beskrivning 1799); Ljungström a.a.; Djurklou, bläckteckning (i a.a.); S. Welin, träsnitt (i T 97, jfr ovan).

Runstenen står rest i Böne prästgårds trädgård, 50 m. ÖSÖ om prästgårdens manbyggnad, 10 m. SV om landsvägen, i utkanten av ett mindre gravfält.

Ransakningarna 1667 meddela utöver sockennamnet ingen närmare lokaluppgift för stenen. — På U. Christoferssons teckning (1687) anges dess plats vara »I Bönes Gärde, dher jempte 6 små stenrör», vilka senare även markerats. — C. G. G. Hilfeling (*Resor* 1791) preciserar läget: »Vid Böne Prästegård i lilla Giärdet mot hörnet Öster om Bygnaden på doceringen af en högd och på hvilken 7 à 8 större och mindre ättehögar finnas af sten och jord — står Runsten» och han gör (a.a. s. 64) ett till synes ovidkommande tillägg, som dock har sin betydelse i diskussionen om stenens ursprungliga placering: »Sydväst [bör vara: sydöst] från Böne är Åfärds-backe, der står en uprest sten ..., hvilken troddes vara en Runsten men oachtat all skurning befans intet.» — J. P. Carlmarks teckning (1797) har allenast påskriften: »Denna Runsten står nära Prästegården i Böne». — Hans H. Lindskogs uppgift (Beskrivning 1799) är i all korthet: »Står på Böne Prästgårds ägor». — C. J. Ljungström, som själv en tid var komminister i Böne, anger platsen uttryckligen vara »i Böne Prest-

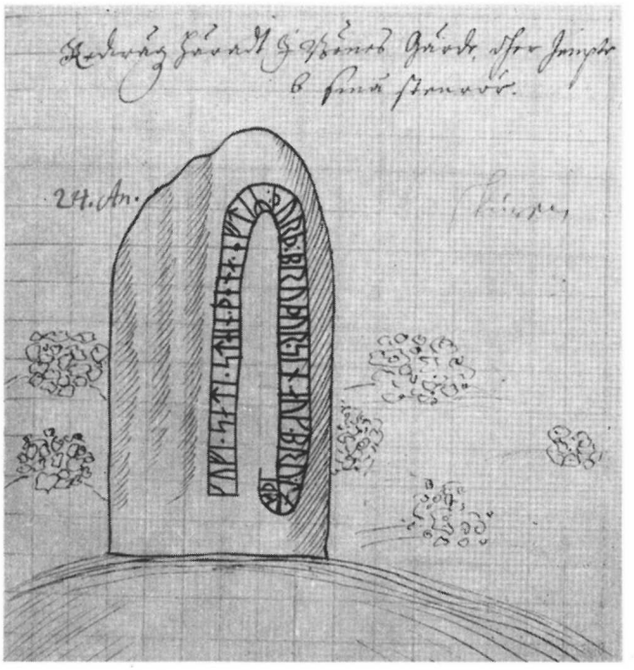

Fig. 271. Vg 173. Böne sn, prästgården.
Efter teckning av Christofersson.

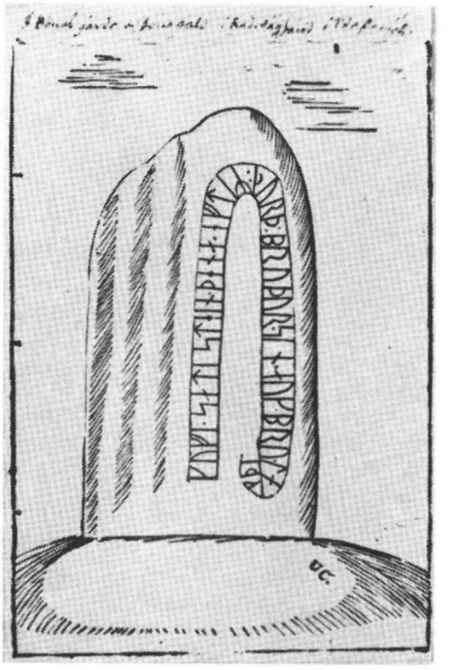

Fig. 272. Vg 173. Böne sn, prästgården.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 958).

gårds trädgård, der äfven några större ättehögar finnas» (*Redvägs härad*, 1861). Men vare sig det är begreppet 'trädgård' eller runinskriftens *bro lagði* eller helt enkelt Liljegrens dubbelnumrering av stenen, som lett Ljungströms tankar på avvägar, så tillägger han följande: »Troligt vill mig synas att denne der dock icke alltid haft sitt ställe, utan är antingen densamme som omtalas hafva funnits vid Böne gamla Kyrka, men der på platsen numera icke är tillfinnandes, eller ock har den stått nära intill förutnämnde Bautasten vid Åfärds bro, hvilket antagande vinner i styrka både genom Runeslingans innehåll, hvilket omtalar en broläggning ... och genom det ganska vanliga förhållandet att man träffar Runstenar med Bautastenar i sin närhet. Vid Winsarpssjön, längre ned från Åfärds bro, synas äfven tydliga lemningar efter en bro, och måhända har stenen der varit rest. Huru likväl förhållandet än är, så kan tryggt antagas att den är flyttad, förmodligen af någon Prest, som antingen velat hafva den som prydnad i trädgården eller ock velat dymedelst hafva den bättre bevarad för åverkande omilda händer.» — För N. G. Djurklou står det klart, att J. G. Liljegren med nr 1408 och 1409 felaktigt dubblerat stenen, men han har inte helt kunnat frigöra sig från uppgiften om två olika lokaler för den. »I Böne prestgårds trädgård, som fordom varit ett stort graffält, hvaraf nu endast 4 högar återstå, finnes den runsten, som fordom stått på Böne gärde». — K. Torin är också övertygad om att stenen flyttats från ursprunglig plats, men han nöjer sig med att relatera äldre personers berättelse, vilka »sade sig hafva hört, att stenen fordom stått vid Åfärds bro». Tydligen föreligger en förväxling med bautastenen vid sagda bro, jfr Ljungström.

En granskning av den citerade litteraturen ger sålunda vid handen, att stenen efter allt att döma står på eller nära ursprunglig plats, eller i varje fall gjorde det intill år 1937, då stenen restaurerades, och en omedelbart intill växande gran, som med sina rötter dolde en del av inskriften, gav anledning till stenens förflyttning 2,5 m. i nordnordvästlig riktning.

Vilken den bro kan ha varit, som inskriften omtalar, kan numera icke avgöras. Inskriften själv ger därvidlag icke någon ledning. Det förefaller emellertid icke orimligt, att bron ifråga haft sin plats över det lilla vattendraget NV om stenen, vilket i nordostlig riktning leder S och Ö om Böne kyrka mot övre Ätran. Avståndet mellan stenen och vattendraget är endast c:a 100 m.

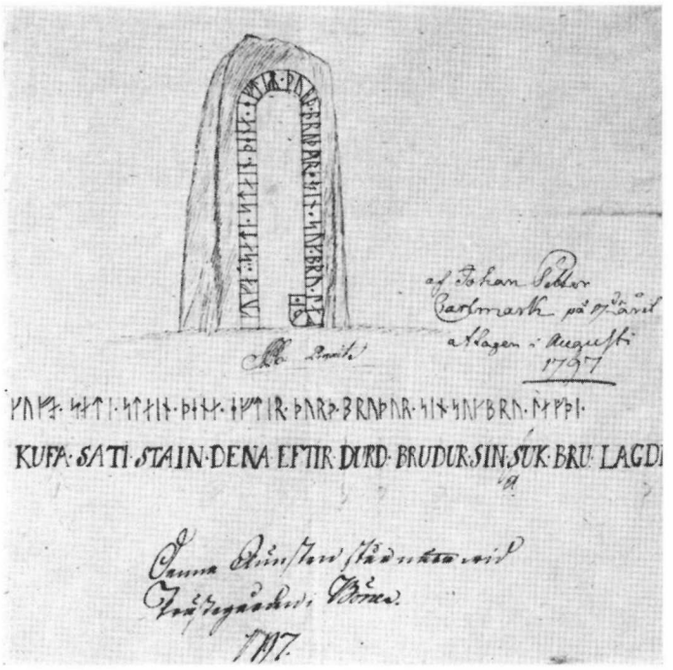

Fig. 273. Vg 173. Böne sn, prästgården.
Efter teckning av Carlmark.

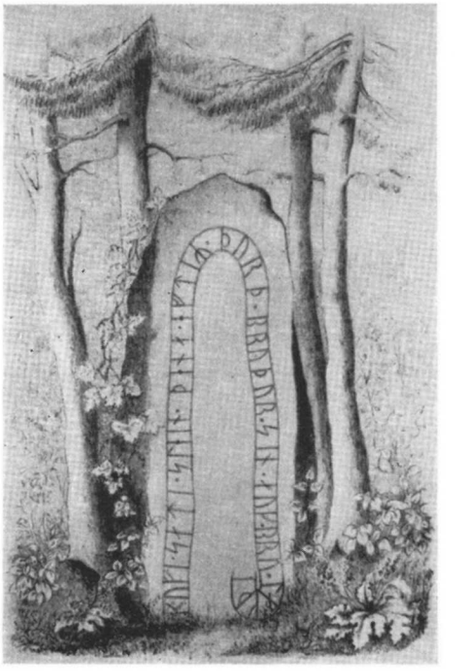

Fig. 274. Vg 173. Böne sn, prästgården.
Efter Ljungström, Redvägs härad (1861).

Mörkröd, grovkornig granit. Höjd 1,72 m., ristningens bredd 0,38 m. Stenens baksida har nederst ett 20-tal älvkvarnar.

Inskrift:

kufi · sati · stein · þena · eftiʀ · þurþ · bruþur · sin · auk · bru · lagþi
5 10 15 20 25 30 35 40 45

Gufi satti sten þenna æftiʀ Þorð, broður sinn, ok bro lagði.

»Guve satte denna sten efter Tord, sin broder, och lade bro.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. Huvudstavarna i r. 1 och r. 46 utgöra ramlinjens begränsning. Över 1 **k** går en fördjupning, men runan är ostungen. 44 **g** är däremot tydligt stungen.

Den äldsta, kända teckningen av stenen, Ulf Christoferssons 1687, visar samma läsning som ovanstående, utom att 44 **g** ej markerats stungen och att sk efter 22 **ʀ**, 26 **þ** och 41 **u** markerats med två punkter (*Bautil* har dock på sistnämnda ställe endast en punkt). Dessutom har hst till 44 **g** uppfattats som förlängning av den inre ramlinjen, **g**-bistaven som hst till **k** och en mindre fördjupning vid sidan av denna som bst. — Hilfeling: 4 **a**, i övrigt som ovanstående. — J. P. Carlmark: 4 **a**, 11 **a**, 36 **s**, sk efter 46 **i**. — Hans H. Lindskog: 4 **a**, 11 **a**, 36 **s**, 38 **m**. — Ljungström: 44 **k**. — Djurklou: 18 **i**; sk äro endast sporadiskt utmärkta. — Torins läsning är korrekt.

Namnet *Gufi* förekommer även i Vg 181, Sö 64 samt på en nyfunnen gravhäll i Skänninge (se S. B. F. Jansson i *Fornvännen* 1943, s. 317). Lundgren o. Brate anger ett medeltida, uppländskt belägg och ett uppländskt ortnamn, där *Gufi* ingår. Wessén förklarar *Gufi* som »kortnamn till *Guðfastr* o. dyl.» (*Södermanlands runinskrifter*, s. 155 noten).

Fig. 275. Vg 197 och 198. Dalums sn, kyrkan. Efter foto av S. B. F. Jansson 1942.

197. Dalums sn, kyrkan. Nu på kyrkogården.

Litteratur: Sven B. F. Jansson i Fornvännen 1942, s. 230, Runstenarna i Dalums kyrka (VFT 5: 2, 1942, s. 60 f.); Handlingar 1941 (fyndrapport), 1942 (restaureringsrapport) i ATA.

Avbildning: L. E. Bergström, foto 1941 (runstenen under golvet, ATA).

Runstenen står rest vid sidan av Vg 198 på Dalums kyrkogård omedelbart S om kyrkan, c:a 10 m. Ö om vapenhuset.

Den påträffades jämte Vg 198 i samband med kyrkorestaureringen 1941 liggande under kyrkans golv, där den tjänat som trapphäll i en äldre portal, som funnits i en samtidigt med tornets byggnad riven västvägg, troligen uppförd under 1100-talets förra hälft. Stenen var vid upptäckten sönderslagen i sju större delar men lagades och restes 1942 på sin nuvarande plats genom Riksantikvarieämbetets försorg.

Några antydningar i den äldre litteraturen om att de båda stenarna tidigare skulle ha varit kända finner man helt naturligt icke, då de redan i tidig medeltid funnit användning i kyrkobyggnaden.[1]

Granit. Höjd 1,80 m., bredd 1,5 m. Inskriften är djupt och tydligt huggen och endast på ett par ställen skadad. Den första språkliga granskningen av såväl denna sten som Vg 198 utfördes 1941 av Sven B. F. Jansson.

[1] Den gravhäll, nu försvunnen, som enligt *Ransakningarna* 1669 skulle finnas »Vthi Daluma Sochn vtan för Wochn huses dören ... med gammal Runeskrifft vppå», kallas oriktigt 'runsten' i den senare litteraturen (brev i VFA, hos Tham, Ljungström, Gardell etc.). Redan C. G. G. Hilfeling (KB F m 57: 1, s. 60) har förklarat, att den har, förutom övlig dekor, »en uphögd latinsk Munkeskrift».